

Uppdrag att genomlysna utbildningsutbudet för livslångt lärande och omställning

Inledning

Högskolan Kristianstad (HKR) har tolkat regeringens uppdrag som att det generella utbudet ska genomlysas mot bakgrund av omställningsstödets (OSS) införande. Högskolan har ej begränsat genomlysningen till ett utbud som totalt uppgår till 44 veckors heltidsstudier (taket för det statliga studiemedlet). Det primära skälet är att de yrkesaktivas förutsättningar kommer att skilja sig åt. En del yrkesaktiva kommer att ges bredare möjlighet än vad den nya lagstiftningen vid en första anblick medger tack vare organisationsspecifika kollektivavtal – och andra yrkesaktiva kommer att vara mer begränsade. Det är därför viktigt att lyfta hela det utbud som högskolan idag ställer till förfogande. I svaret lyfter högskolan hur myndigheten ser på begreppet livslångt lärande (LLL), hur utbudet av program och kurser ser ut idag i relation till livslångt lärande, hur det löpande utbudsarbetet tar hänsyn till yrkesaktiva och vilka generella utvecklingsområden som högskolan ser framför sig mot bakgrund av OSS. Svaret avslutas med att lärosätet lyfter hinder och svårigheter som inspel till de nationella myndigheter som arbetar med omställningsstödet.

Begreppet livslångt lärande

Begreppet livslångt lärande berör motivationen bakom och ändamålet med studierna i fråga vilket gör en begreppsdefinition svår. Den enda som kan känna till syftet med studierna är ytterst den yrkesaktive blivande studenten själv. Högskolan har deltagit i diskussioner i högskolesektorn gällande livslångt lärande, bl.a. i SUHF:s regi samt fört interna överläggningar om begreppet. För lärosätet är följande komponenter avgörande för om kursen eller utbildningen är anpassad för redan yrkesverksamma individer: om den tillgodoser behov gällande *fördjupning, spårbyte eller breddning*. I detta perspektiv kan högskolans sammantagna utbud beskrivas som lämpat för livslångt lärande. Fördjupningen sker primärt genom kurser och program på avancerad nivå, det karriärelaterade spårbytet främst

genom programstudier på grundnivå och breddningen medelst fristående kurser på grundnivå.

Formerna för hur högskolans utbud ges varierar vilket påverkar i vilken grad detsamma är tillgängligt för yrkesverksamma. Till den del av utbudet som idag är *lättast tillgängligt* för yrkesverksamma räknar högskolan:

- *Påbyggnadsprogram* som exempelvis Förskollärarytbildning – erfarenhetsbaserad (210 hp) som ger studenten möjlighet att tillgodoräkna poäng genom reell kompetens utifrån relevant yrkeslivserfarenhet. I utbudet finns även en Ettårig kompletteringsutbildning för biomedicinska analytiker (60 hp).
- *Uppdragsutbildningar och kurser* som MBA i praktiken,Handledning för studenthandledare i verksamhetsförlagd utbildning (7,5 hp), Läs- och skrivinläring för förskollärare som undervisar i förskoleklass (15 hp), Matematikinläring för förskollärare som undervisar i förskoleklass (15 hp).
- *Ordinarie kurser som till form och omfång är lättare tillgängligt för yrkesverksamma* som exempelvis fristående kurser inklusive korta kurser och mikrokurser. En stor del av detta utbud är tillgänglig på distans, på deltid eller under kvällstid. Som exempel kan nämnas de eftertraktade kurserna Samhällsplanering (7,5 hp), Redovisning 1 & 2, (båda 7,5 hp), Grafisk Design, introduktion (7,5 hp), Miljölagstiftning (7,5) eller Apputveckling för Android (7,5 hp).
- *Ordinarie program och kurser vars innehåll är särskilt utvecklat för att möta behoven bland yrkesverksamma på arbetsmarknaden.* Här kan några av högskolans mest sökta kurser de senaste åren nämnas som tydliga exempel: Arbetsrätt för chefer (7,5 hp), Organisering och personalledning (15 hp), Projektledning (7,5 hp) och Att främja och utveckla samverkan i arbetslivet (15 hp). Bland programmen kan man nämna de ettåriga magisterutbildningarna i ekonomi samt tillämpad datavetenskap för hållbar utveckling.

Nuläge: utbudet för yrkesverksamma på HKR

Högskolan har utvecklat ett utbud som är väl anpassat efter studenternas efterfrågan och arbetsmarknadens behov. En majoritet av de program som erbjuds riktas mot tydliga framtida bristyrken. I arbetet med högskolans utbud har utvecklingen av nya koncept och nytt undervisningsinnehåll fått ta en naturlig plats. I hög utsträckning handlar anpassningen om att vara relevant för både individer och i regionen kringliggande näringsliv i linje med högskolans strategi 2021-2025 *Större bidrag till vårt samhälle*. I strategin finns *attraktivitet* som en vägledande princip med följande innebörd:

”Höskolans utbildningsutbud ska kontinuerligt anpassas och inriktas mot områden som är efterfrågade av studenter, där det finns behov av kompetensutveckling och där det finns stora behov på framtida arbetsmarknader.”

En väsentlig del av höskolans studenter kommer inte direkt från gymnasiet utan har både arbetslivs- och yrkeslivserfarenhet. Detta syns om man jämför höskolenybörjarnas medianålder: i riket 21,9 år och på Höskolan Kristianstad 23,1 år. Regeringens uppdrag kring livslångt lärande sedan 2020, senare inskrivet i höskolelagen, har gett lärosätet ytterligare skäl att flytta fram positionerna. Resultatet syns vid en genomgång av utbudet sett utifrån definitionen ovan.

Lärosätet har idag ett relativt rikt och lätt tillgängligt utbildningsutbud för livslångt lärande. Av de 119 fristående kurserna som ges under höstterminen 2022 är 86 procent tillgängliga på distans. Som andel av utbudet av fristående kurser är detta högst av alla lärosäten i landet (TCO 2022:21). Räknat i helårsstudenter gavs inte mindre än 45 procent av höskolans samlade utbud på distans under kalenderåret 2021. Under samma år gavs åtta renodlade kvällskurser varav sju på avancerad nivå. På vårterminen 2022 gavs 27 kurser på kvartsfart och 158 på halvfart. Tre utbildningsprogram på grundnivå kan läsas helt på distans och ytterligare ett program finns tillgängligt som uppdragsutbildning. 10 procent av det totala utbudet finns på avancerad nivå räknat i helårsstudenter. Avseende innehåll arbetar höskolan med kursövergripande sammanhängande moment (slingor) som säkrar studentens generiska färdigheter och tematiska kunskaper inom exempelvis hållbar utveckling, jämställdhet, kritiskt förhållningssätt eller innovation. Tanken är att studenten, genom de generiska momenten, ska vara förberedd på ett över tid varierat och föränderligt yrkesliv. Höskolan står således, sett till utbud, relativt väl rustat för att ta emot redan yrkesaktiva studenter.

Löpande arbete med utbildningsutbudet

En ögonblicksbild av utbudet ger dock ingen uppfattning av processerna bakom arbetet med livslångt lärande. Höskolan har satsat på att ha verksamhetsförlagd utbildning (VFU) i samtliga utbildningsprogram vilket skapar en tät dialog med berörda arbetsgivare. Höskolan försöker därtill rekrytera representanter för relevanta arbetsgivare i de konsultativa programråd som är knutna till utbildningarna. Den täta kontakten mellan näringsliv, region, kommun och höskolan har borgat för en förståelse för de behov av vidareutbildning och fortlöpande kompetensförsörjning som råder. Höskolans fakulteter arbetar, till exempel genom regelbundna interna utbudsdialoger, på att omsätta informationen i ett relevant och attraktivt utbud.

En arbetsprocess med lyhördhet mot arbetsmarknadens behov och signaler bekräftas i hög utsträckning av Universitetskanslersämbetets lärosätessgranskning

2021-2022. I yttrandet (2022:33) över högskolans kvalitetssäkringsarbete avseende bedömningsområdet Arbetsliv och samverkan lyfts följande styrkor fram:

- *”Arbetsliv och samverkan är i hög grad integrerat i hela lärosätets kvalitetssystem.*
- *Samverkan med externa samarbetspartner inom forskningsplattformar bidrar till att säkerställa att utbildningarna utvecklar studenternas och doktorandernas beredskap att möta förändringar i arbetslivet.*
- *Lärosätets engagemang i regionala samverkansråd säkerställer arbetslivsperspektivet i utbildningarna.*
- *Användandet av gästföreläsare, referensgrupper och andra externa samarbetspartner i utbildningarna bidrar till att säkerställa arbetslivsperspektivet.*
- *Det omfattande arbetet med att erbjuda VFU i alla utbildningar ger en god beredskap för studenterna att möta förändringar i arbetslivet.”*

Ett nyare inslag i arbetet med ett relevant och uppdaterat utbud är högskolans Dimensioneringsråd. Dimensioneringsrådet är rådgivande i utbuds- och dimensioneringsfrågor och består av rektor (ordförande och sammankallande), vicerektor med ansvar för forskning, prorektor, dekaner, högskoledirektör, ekonomichef, högskolestyrelsens ordförande och vice ordförande. Även studentrepresentanter deltar i rådets möten, som hålls två gånger per läsår. Vid rådets höstmöte arbetas ett inriktningsbeslut fram som sedan fakultetsnämnderna har att förhålla sig till i sin planering av kommande utbud.

Ett exempel på hur rådet bidrar till högskolans arbete med livslångt lärande kan hämtas från höstmötet den 2 september 2022. Vid sammanträdet gjordes en redogörelse för tidplan och förutsättningar gällande riksdagens beslut om införande av ett statligt omställningsstudiestöd. Därtill föredrogs en sammanfattning av Region Skånes utbildnings- och arbetsmarknadsprognos till 2035 (Region Skåne: 2022). Mot bakgrund av informationen kunde rådets ledamöter identifiera satsningar som var angelägna och formulera grunderna till ett inriktningsbeslut. Dekanerna på högskolans fyra fakulteter ska i de förestående utbudsprocesserna på respektive fakultet (program ST2024/ HT2024/ VT2025 samt fristående kurser 2024), och vid beslut om utbildningsutbud, ta hänsyn till rektors inriktningsbeslut.

Utveckling av utbudet för att stärka tillgången till utbildning för LLL

Högskolan kommer att arbeta vidare efter beslutet om inriktning för utbildningsutbudet. Arbetsmarknadens behov har gjorts centrala i detsamma:

”Framtida arbetsmarknad bedöms genom att beakta högskolans alumnundersökningar och externa prognoser som bör beaktas är exempelvis Region Skånes "Skåne 2035", UKÅ:s "Arbetsmarknadsläge 2035" och Sacos "Var

finns jobben?" där framtida balans, brist eller överskott på arbetsmarknaden skattas. Notera speciellt de regionala bedömningar som görs i 'Skåne 2035'."

I rektors inriktningsbeslut för högskolans utbildningsutbud finns följande formulering gällande kurser:

"Förnyelse kurser

Inriktning: Samtliga fakulteter ska återrapportera resultat av utvecklingsinsatser för att utveckla utbud av mikrokurser, kurspaket och uppdragserbjudanden."

Högskolan avser vidare att utöka möjligheten till fördjupning på avancerad nivå. Gällande avancerad nivå finns följande formulering i rektors inriktningsbeslut för utbildningsutbudet:

"Fördelning grundläggande nivå – avancerad nivå

Inriktning: Det är generellt önskvärt att öka utbildningar på avancerad nivå men utbudet av befintliga magister- och mastersprogram bör utvärderas och kriterier utvecklas för beslut om att utbjuda dessa (exempel: lägst 15 prio 1 sökande och lägst 50% genomströmning)."

Jämfört med en rad högskolor har HKR idag ett något mindre utbud på avancerad i nivå räknat i helårsstudenter 2021. Högskolan arbetar med frågan bland annat mot bakgrund av att det finns ett uppdrag i högskolesektorns gemensamma regleringsbrev om "utbyggnad av utbildning på avancerad nivå" (U2021/04851). HKR:s utbud på avancerad nivå ligger i nivå med högskolorna i till exempel Gävle, Skövde, Dalarna och Södertörn.¹ Av inriktningsbeslutet framgår i övrigt att högskolan har en ambition att minska utbudet något gällande distansbaserad utbildning. Det samlade utbudet för livslångt lärande kommer alltså sannolikt att öka mot bakgrund av inriktningarna beträffande fristående kurser och programutbud på avancerad nivå. Beslutet kommer att följas upp på

1

Blekinge Tekniska Högskola	19%
Högskolan i Borås	14 %
Högskolan i Halmstad	14 %
Högskolan Väst	12 %
Högskolan Kristianstad	10 %
Högskolan i Dalarna	10 %
Högskolan i Gävle	9 %
Södertörns Högskola	9 %
Högskolan i Skövde	9 %

Dimensioneringsrådets vårmöte där följsamheten i fakultetsnämndernas operativa beslut, som då är tagna, utvärderas.

Beträffande uppdragsverksamhet har högskolans rektor, i diskussion med rektors ledningsgrupp, beslutat om en policy för uppdragsutbildning. Policyn anger riktning och fokus för uppdragsutbildning vid Högskolan Kristianstad och fastställdes i februari 2022. Under rubriken *övergripande inriktning på verksamheten* framgår att uppdragsutbildningarna ska:

”Skapa attraktiva uppdragsutbildningar och tjänster till yrkesverksamma i framför allt högskolans geografiska närhet med utgångspunkt i den forskning och utbildning som bedrivs vid högskolans samtliga fakulteter.”

Uppdragsverksamheten ska också bidra till en nytänkande högskola genom att ”delta i dialoger om det livslånga lärandet och den regionala kompetensförsörjningen”. Uppdragsverksamheten har således en övergripande inriktning som ger förutsättningar att möta behoven från det omgivande samhället och de OSS-studenter som kan tänkas komma via uppdragsspåret.

Utbildningar mot bristyrken och OSS

Omställningsstudiestödet – som en del i propositionen *Flexibilitet, omställningsförmåga och trygghet på arbetsmarknaden* (Prop. 2021/22:176) – ska stärka den sökandes ställning på arbetsmarknaden. I Tidöavtalet, som ligger till grund för Moderaternas, Kristdemokraternas och Liberalernas regeringsinnehav från 2022, står följande:

”Omställningsstödet, som är en följd av parternas överenskommelse, ska förvaltas på så sätt att det används till utbildningar med hög efterfrågan på arbetsmarknaden och därmed motverkar kompetensbrist och stärker näringslivets konkurrenskraft.” (s. 57).

Högskolan har under lång tid arbetat för att ta fram ett utbud som möter de stora områdena för efterfrågan på arbetsmarknaden. Av allt att döma harmonierar regeringens ambitioner med högskolans arbete med, och syn på, omställningsstudiestödet. Förvisso är program på grundnivå inte de *lättast tillgängliga* för många yrkesverksamma med det är viktigt att ha en beredskap att ta emot OSS-studenter som söker ett genomgripande spårbyte, i synnerhet om regeringen avser underlätta för studenter att byta karriärspår mot ett bristyrke. En nalkande lågkonjunktur kan därtill förändra kalkylen för många presumtiva OSS-studenter som ser en möjlighet att få 1-2 års studier finansierade med bättre villkor än med till exempel CSN-lån. Därför vill högskolan lyfta de utbildningar som präglas av stark efterfrågan på arbetsmarknaden som en del i utbudet för yrkesverksamma. När Region Skåne listar bristyrken i Skåne till år 2035 stämmer stora delar väl överens med högskolans utbildningsutbud. Exempel:

Yrkeslärarutbildning (stor brist)
Biomedicinska Analytiker (stor brist)
Specialistsjuksköterskor (stor brist)
Grundlärarutbildning F-3 och 4-6
Ämneslärarutbildning
Högskoleingenjörsutbildning
Sjuksköterskeutbildning, grundnivå

Bortom utbudet: generella utvecklingsåtgärder

Det finns naturligtvis områden som högskolan kan arbeta vidare med för att bättre matcha löpande verksamhet mot yrkesaktivas behov. Här listas några åtgärder som högskolan planerar för:

1. Högskolan kommer att arbeta för att lyfta ut fler kurser från utbildningsprogrammen och göra dem tillgängliga för fler som fristående kurser.
2. Högskolan kommer att arbeta med att utveckla kurspaket bestående av flera kurser som läses i, en till innehållet sett, logisk följd från 15 hp upp till 90 hp.
3. Många OSS-studenter kan antas vara studieovana. Därför behöver högskolan ha beredskap för en ökad efterfrågan på högskolegemensamma kurser inom exempelvis akademiskt skrivande och matematikverkstäder. Högskolan kan behöva stärka sitt samlade stöd till dessa studenter. Därtill behöver högskolan vara uppmärksam på och följa hur detta behov utvecklas i åsyftad studentgrupp.
4. Högskolan behöver i sin kommunikation och i sin studievägledning ringa in utbudet mot yrkesaktiva på ett tydligare sätt.
5. Högskolan har hög kompetens i, och lång erfarenhet av, arbete med validering av reell kompetens. Hur arbetet kan anpassas och om möjligt intensifieras mot bakgrund av omställningsstudiestödets införande är något som lärosätet kommer att titta närmare på.

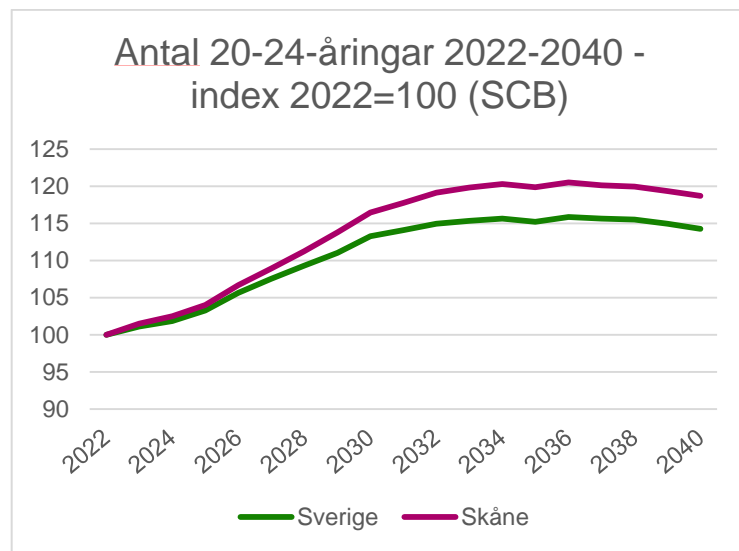
Högskolan kommer löpande och i samråd med berörda trygghetsorganisationer behöva utvärdera både utbud och löpande verksamhet för att kunna anpassa valda delar vid behov.

Omställningsstudiestödet: frågetecken

Att genomlysna högskolans utbud för yrkesaktiva mot bakgrund av införandet av omställningsstudiestödet är svårt eftersom lärosätet vet mycket om det förra men väsentligt mindre om behoven och preferenserna hos den nya grupp yrkesaktiva som kommer att söka sig till högskolan. Ett flertal frågetecken som berör reformen som helhet återstår därtill att reda ut.

Undanträngningseffekter

Högskolesektorn står inför ett läge med både vikande konjunktur och växande ungdomskullar (se diagram nedan). Detta betyder vanligtvis en ökad efterfrågan på högre utbildning. Högskolor och universitet är förvisso inte de enda aktörerna som ska absorbera efterfrågan på vidareutbildning men mycket tyder på att en majoritet av OSS-studenterna kommer att söka sig till högre utbildning. Siffror från TCO (2022) ger en bild av intresset: 34 procent av de TCO-anslutna tjänstemännen tror att de behöver vidareutbilda sig nu eller i framtiden och över 80 procent i gruppen uppskattar att de behöver göra så inom fem år. I samma undersökning framgår att över 40 procent av tjänstemännen föredrar att vidareutbilda sig inom högskola eller universitet (TCO 2022:11-15). En stigande efterfrågan på utbildning för med sig frågor kring hur lärosätena ska prioritera om inte extra resurser skjuts till. Parternas förslag om utbildningsutbud och validering med anledning av det nya huvudavtalet och omställningsstudiestödet från mars 2022 var att utbildningsanordnarna skulle bli ersatta med öronmärkta resurser utöver takbeloppet för OSS-utbildningar. Med det förslaget skulle man undvika de undanträngningseffekter av studenter som nu kommer att bli aktuella. Det är oklart hur den nya studentgruppen kommer att klara konkurrensen om studieplatser och det är inte uteslutet att undanträngningen drabbar samma grupp.

Få antagningstillfällen

Det finns två centrala antagningstillfällen per år till högre utbildning. Om detta är tillräckligt för att möta de yrkesaktivas behov kan behöva utvärderas mot bakgrund av intentionerna i propositionen Flexibilitet, omställningsförmåga och trygghet på arbetsmarknaden (Prop. 2021/22:176). Frågan kan förslagsvis lyftas till bred diskussion mellan Utbildningsdepartementet, lärosätena och de nationella myndigheterna inom området högre utbildning.

Systemet för resurstilldelning och livslångt lärande

I rådande system för resurstilldelning är satsningar på livslångt lärande ekonomiskt riskabla. För att nämna en aspekt är prestationsgraden, en viktig komponent i tilldelningen, sämre på än på andra kurser eller program. Som exempel kan prestationsgraden på distansbaserad utbildning nämnas. Under de senaste fem åren har prestationsgraden på distansbaserad utbildning på högskolan legat på i genomsnitt 72,6 procent. Att jämföra med campusbaserad utbildning där den ligger på 91,2 procent. I genomsnitt skiljer det i genomsnitt 18,6 procent i prestationer varje år över en femårsperiod vilket påverkar högskolan negativt i ekonomiskt hänseende. Överväger regeringen att justera nuvarande resurstilldelningssystem – eller se över detsamma med till exempel Strut-utredningens olika förslag i åtanke? Kan man tänka sig att, likt man gjorde med satsningen på livslångt lärande under pandemin, låta lärosätena avräkna 100 procent HPR för utbildningsutbud riktat mot yrkesaktiva? Finns det andra sätt att uppmuntra och premiera lärosäten som ligger långt fram i anpassningen av utbudet mot livslångt lärande?

Detta ärende har beslutats av rektor Håkan Pihl. Föredragande har varit utredare Tobias Grahn.

För Högskolan Kristianstad

Håkan Pihl
Rektor

Referenser

Region Skåne (2022): *Skåne 2035 – utbildnings- och arbetsmarknadsprognos*

Rektorsbeslut Högskolan Kristianstad (2022): *Beslut om inriktning för högskolans utbildningsutbud*. (Dnr: 2022-I 12-670)

Rektorsbeslut Högskolan Kristianstad (2022): *Policy för uppdragsutbildning*. (Dnr: 2022-114-40)

TCO (2022): *Varför händer det inget?*

Tidöavtalet – överenskommelse för Sverige (2022): [tidöavtalet-overenskommelse-for-sverige-slutlig.pdf \(liberalerna.se\)](#)

UKÄ (2022): *Bedömargruppens yttrande över kvalitetssäkringsarbetet vid Högskolan Kristianstad* (Reg.nr. 411-00442-19)

Uppdrag att genomlysa utbildningsutbudet för livslångt lärande och omställning, svar från Högskolan Kristianstad

Slutgiltig revideringsrapport

2022-11-24

Skapad:	2022-11-24
Av:	[REDACTED]
Status:	Signerat
Transaktions-ID:	CBJCHBCAABAAtOUTmjmt5wPPz4PuCsHWUsZzSSJMRG

”Uppdrag att genomlysa utbildningsutbudet för livslångt lärande och omställning, svar från Högskolan Kristianstad” – historik

 Dokumentet skapades av [REDACTED]
2022-11-24 - 13:12:19 GMT

 Dokumentet skickades med e-post till [REDACTED]
2022-11-24 - 13:13:14 GMT

 E-postmeddelandet har visats av [REDACTED]
2022-11-24 - 13:34:18 GMT

 Dokumentet har e-signerats av [REDACTED]
Signaturdatum: 2022-11-24 - 13:34:47 GMT – Tidskälla: server

 Avtal har slutförts.
2022-11-24 - 13:34:47 GMT